

УДК 811.161.3'373.21

doi: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10308>

ІННОВАЦІЙНІ ЯВИЩА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ТОПОНІМІКОНІ: МІЖ ПРАКТИКОЮ І ЗАКОНОМ

Оксана Михальчук

*Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України,
відділ мов України,
вул. М. Грушевського, 4, Київ, Україна, 01001,
тел.: (044) 279 02 27
e-mail: okmuh@ukr.net*

Розглянуто соціономастичні аспекти сучасної української топонімії, окреслено основні вектори мовного планування у сфері власних назв географічних об'єктів. Особливу увагу зосереджено на аналізі законодавчих аспектів перейменувальних процесів, питаннях ідентичності та стандартизації власних назв.

Ключові слова: власна назва, топонім, мовне планування, перейменування, законодавство.

Постановка проблеми. Глобалізація сучасного світу та міжмовна комунікація в межах різних культурних ареалів, а також зміни геополітичного вектора та ущільнення інформаційно-культурного простору, що відбулося завдяки новітнім технологіям, є генераторами невідворотних змін у мовних системах. Такі тенденції призводять до коливань та інноваційних явищ навіть у координатах таких традиційно стабільних класів лексики, як топоніми. Ономастикон є мовно-культурною цінністю, національним надбанням. З огляду на динаміку політичних та мовних процесів у центрі уваги залишаються питання стандартизації української онімної системи, проблеми ідентичності власної назви як юридичного знака та законодавче врегулювання функціонування онімів.

Мета нашого дослідження – розглянути інноваційні явища в сучасній українській топонімії в контексті соціолінгвістичних параметрів мовного планування та мотиваційних і правописних аспектів. Цій меті підпорядковано такі **завдання**: окреслити основні вектори сучасного мовного планування в сфері власних назв географічних об'єктів, визначити соціолінгвістичні аспекти перейменувальних процесів та їх вплив на соціально-правові функції онімів, охарактеризувати проблеми ідентичності сучасних назв об'єктів топоніміки, проаналізувати мотиваційні тенденції та принципи перейменувань і вплив цих процесів на суспільну і мовну свідомість суспільства. Завдання передбачають використання описового та зіставного методів, а також методу корелятивного аналізу для виявлення зв'язків між власною назвою та соціально-політичними чинниками і методу соціолінгвістичної реконструкції для аналізу мотивів у процесі найменувань та перейменувальних явищ. Джерельною базою дослідження стали відповідне законодавство (зокрема, ЗУ “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки” та проект ЗУ “Про функціонування української мови як державної”), покажчики нових і старих

найменувань (населених пунктів, вулиць, площ тощо), рішення та розпорядження місцевих рад “Про найменування нових вулиць”, “Про найменування та перейменування вулиць і площ” та фактологічний матеріал ДП “Українське бюро лінгвістичних експертиз НАН України”.

Актуальність дослідження. Мовне планування є одним із засобів мовної політики, що виражене в сфері управлінської діяльності, цілеспрямованих і продуманих зусиль держави. Л. Масенко наголошує, що серед основних цілей ефективного мовного планування “в Україні зараз варто говорити про дві найбільш нагальні цілі, на яких, відповідно, й необхідно зосередитися: мовна підтримка та мовне очищення” [7]. Серед проблемних питань, де постала необхідність ефективного “мовного очищення” задля увиразнення національно-мовних кордонів держави та символічної ролі назви як елемента мовного ландшафту в системі мовно-національних відносин, виразно окреслилися риси радянської спадщини в сучасній українській топонімії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціолінгвістичні аспекти найменувань та перейменувань процесів в Україні вже стали предметом досліджень українських лінгвістів. Детально розглянула соціолінгвістичні чинники зміни власних назв у контексті порівняння першої та другої хвиль перейменувань в сучасній Україні С. Ковтюх [5], питання екології мови в ойконімії України ХХ ст. проаналізовано в дослідженні О. Шульган [13], до проблеми відновлення історичних назв звертався В. Лучик [6], соціолінгвістичні аспекти в ойконімії є предметом дослідження І. Волянюк [2], особливості перейменування вулиць висвітлено в статті Л. Кравченко та Ю. Романюк [5] і т. д.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на те, що топоніми – це порівняно стабільний клас онімів, що сформувався упродовж століть чи десятиліть, найменування населених пунктів, мікроойконіми та урбаноніми в кожен епоху зазнавали закономірних впливів ідеологічного характеру. Соціальні та політичні чинники, що покликані впливати на зміну назви чи номінацію нових об’єктів, стають інструментом для мовного планування в ономастичній сфері. Підґрунтям для процесів найменування чи перейменування є законодавство та громадські ініціативи. Законодавство визначає мову географічних назв та назв інших об’єктів топоніміки (10 стаття Конституції, Проект ЗУ “Про функціонування української мови як державної”, розділ VI, ст. 41 (редакція перед 2 читанням)) [10] та може мотивувати необхідність й суспільно-політичні принципи перейменувань (ЗУ “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”, зокрема ст. 1, п. 4 (є) [9]. Остаточні рішення щодо найменувань залежно від об’єкта номінації ухвалюють Верховна Рада України (перейменування назв населених пунктів), місцеві ради народних депутатів чи адміністрації (назви вулиць, площ, провулків тощо). Рішення щодо зміни назв населених пунктів ухвалює Верховна Рада України на підставі пропозицій, ініційованих громадськістю та місцевою владою або на підставі рекомендацій Українського інституту національної пам’яті, при якому створена спеціальна комісія. Для перейменування вулиць, провулків, площ, парків тощо у зв’язку з декомунізацією було передбачено певну процедуру: 1) громадське обговорення та ухвалення рішень місцевих рад (до 21.11.2015), 2) якщо не перейменували – рішення зобов’язаний ухвалити голова (сільський, селищний, міський), далі ініціатива переходить до облдержадміністрацій та підлягає розпорядженням Голови ОДА. Перейменування областей супроводжується внесенням змін до Конституції України, а отже, потребує

ухвалення відповідних законів [4]. Важливим інноваційним соціолінгвістичним принципом присвоєння нових назв стала практика громадських обговорень, “процедури прописані саме так, щоб дати якомога ширші права громадам самим визначитися, як саме будуть перейменовані їхні населені пункти, їх вулиці і площі” [11]. Однак, згідно із законодавством, обговорення стосуються присвоєння назви, але не можуть впливати на необхідність зміни. Якщо назва підпадає під дію Закону України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режимів та заборону пропаганди їх символіки”, вона має бути обов’язково змінена. Місцеві громади мають право і цілковиту свободу у виборі будь-якої нової назви. Це може бути як пропозиція цілковито нової назви, так і повернення історичної. Щодо повернення історичних назв є застереження, що така назва не повинна містити “пропаганду тоталітарних режимів або їх діячів”. Однак упродовж хвилі перейменувань останнього п’ятиріччя спостерігаються непоодинокі ініціативи збереження старих назв або повернення історичних із сумнівним ідеологічним навантаженням через присвоєння їм нових мотиваційних ознак (зокрема, загальновідомі ініціативи перейменування *Кіровограда* на Єлизаветград, мотивуючи назву не іменем цариці Єлизавети, а святої Єлизавети; *Іллічівська* – на честь святого Іллі, вулиць з назвою *Жовтнева* – на честь другого місяця осені). Пошук альтернативних обґрунтувань для старої назви, як уважають фахівці з Інституту національної пам’яті, не є підставою для збереження назви.

Якщо перша хвиля сучасних перейменувань була генерована проголошенням незалежності та ініціативами місцевих рад, то другій хвилі передували не тільки події 2013–2014 років, але й законодавчі ініціативи, зокрема, набуття чинності від 21 травня 2015 року ЗУ “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”. За перший період (1991–2012) було за даними ВР України перейменовано 463 населені пункти, то після ухвалення згаданого закону тільки з 25 листопада 2015 року до 14 липня 2016 року ВР України ухвалила 13 постанов, якими було перейменовано 987 населених пунктів та 25 районів, загалом упродовж 2016 року зафіксовано понад 1 500 перейменувань, також в 2016 р. змінили назви понад 50 тисяч вулиць [1]. Це свідчить про ефективність впливу офіційних засобів мовної політики на сферу власних назв географічних об’єктів. Якщо врахувати, що топонімна назва є водночас національним символом та елементом мовного ландшафту й опосередковано впливає на мовну та суспільну свідомість громадян, то такі кроки мовної політики можна також класифікувати як елементи інтеграції громадян у єдиний мовно-культурний простір. Інша річ – якісний бік перейменувань.

Мотиваційно-етимологічний, словотвірний та правописний аспекти новономінованих об’єктів з погляду типологічної ономастики та мовних стандартів подекуди виглядають неоднозначно. Деякі перейменування та найменування є суперечливими з лінгвістичного погляду. Тривалі лінгвістичні дискусії, зокрема, стосувалися перейменування обласного центру *Дніпропетровськ* на *Дніпро*. Якою є мотивація цієї назви? Формально – це словотвірна модель *гідронім – ойконім*, що широко представлена в слов’янській ономастиці. Однак фактично була задіяна соціолінгвістична мотивація: активне використання в соціумі усіченої форми попередньої назви міста в усному мовленні (*Дніпро* – від *Дніпропетровськ*), що фактично є розмовним варіантом старої назви (порівняймо типологічний ряд *Франк* – від *Івано-Франківськ*, *Старкон* – від *Староконстянтинів* тощо). До того ж

залишена поза увагою виразна омонімія з назвою річки Дніпро. Звісно, в топонімному словотворі онімна метонімія є поширеним явищем, але такі випадки найчастіше трапляються в мікротопонімії при взаємозаміні або заміщенні об'єктів номінації. Назви великих міст, утворені від гідронімів, переважно виникли ще в період, коли місто чи річка були маловідомими чи малозначущими поза межами певних територій (наприклад, м. *Москва* і річка *Москва*; с. *Товмачик* та потічок *Товмачик*). Символічний концепт гідроніма *Дніпро* виходить поза межі локальної номінації і значну роль відіграє значущість номінованого об'єкта та територіальне розташування. На вислів “мешкаю біля Дніпра” в різних контекстуальних та конситуативних обставинах виникатимуть різні асоціації, зокрема, “в населеному пункті поблизу міста Дніпро”, “недалеко від берега річки Дніпро” (в Києві, в Дніпрі, в Україні – будь-якому населеному пункті, розташованому на берегах Дніпра). В таких випадках омонімія є загрозою для ідентифікації об'єктів, похідних від топоніма чи гідроніма. Наслідком можуть бути не тільки небажані тавтології, але й проблеми юридичної ідентичності назв географічних об'єктів та похідних від них прикметникових форм (наприклад, *Дніпровська* вулиця може бути мотивована як гідронімом, так і ойконімом). Неврахування при найменуванні мотиваційної омонімії виразно показано в дослідженні С. Ковтюх на прикладі урбанонімії Кропивницького (зокрема, *Соборна* – від собор, *Соборна* – від соборність тощо) [3: 163].

Інноваційним принципом номінації вулиць великих міст у процесі перейменування стало повернення історичних назв (якщо це не суперечить ЗУ “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режимів та заборону пропаганди їх символіки” [9]) та номінація за метонімічним критерієм умовиводності – від історичних назв місцевостей. Ще до прийняття згаданого закону 13 листопада 2014 року Київрада ухвалила рішення про перейменування низки вулиць. Зокрема, рішенням Київської міської ради щодо перейменування упродовж 2014–2016 рр. було повернено історичні назви географічним об'єктам в різних районах м. Києва, зокрема, *Ділова* (замість Димитрова), *Загородня* (замість Панаса Любченка), *Німецька* (замість Е. Тельмана), пл. *Либідська* (замість Ф. Дзержинського), пл. *Дарницька* (замість Ленінградська), проспект *Голосіївський* (замість 40-річчя Жовтня), *Забайківська* (від місцевості Забайків'я) (замість Профінтерну), *Маричанська* (замість А. Бубнова) тощо. Зазвичай ці вулиці були первісно перейменовані за ідеологічним принципом у радянський період. Другий тип номінації: перейменування на честь українських діячів, письменників тощо. Найчастіше такі перейменування фокусовані на моделі: назва на честь діяча комуністичного руху – назва на честь діячів, що є знаковими для українського державотворення та культури. Зокрема, вул. *Павла Чубинського* (замість Н. Крупської), *Василя Кука* (замість Будьонного), *Митрополита Андрея Шептицького* (замість Анатолія Луначарського), *Михайла Максимовича* (замість Трутенка Онуфрія), *Івана Миколайчука* (замість Олександра Серафимовича), *Юрія Шевельова* (замість Миколи Руднева), *Квітки Цісик* (замість Яна Гамарика) тощо. Третій тип номінації – назви на честь відомих подій або учасників цих подій, зокрема проспект *Соборності* (замість Воз'єднання), *Добровольчих батальйонів* (замість Панфіловців), *Січових Стрільців* (замість Артема), *Алея Героїв Небесної Сотні* (колишня частина вул. Інститутської). Четвертий тип – ідеологічно нейтральні відапелятивні утворення замість ідеологічно мотивованих. Зокрема, в Дарницькому районі в локалізації селища Бортиччє понад десяток вулиць, що виникли в середині ХХ ст. і первісно були номіновані за ідеологічним принципом (*Комсомольська*,

Комінтерну, Будьонного, Свердлова, Калініна, Жданова тощо) були перейменовані на відапелятивні назви *Вуликова, Хвойна, Нектарна, Пасічна, Медоносна, Солодкий, Прополісний, Гречаний, Акацієвий, Запашиий* тощо. Прозорість похідних основ мікротопонімів свідчить про те, що більшість нових назв мотивовані апелятивами зі значеннями, що відображають семантичне гніздо лексичного ряду ‘борт’, ‘бортник’, ‘бортничі’, що є мотиваційною основою назви селища Бортничі, де локалізовані найменовані географічні об’єкти. Згадані типи номінації є зазвичай прозорими і не потребують додаткових коментарів. Цікавою є поява на топонімній карті Києва назв вулиць *Вифліємська, Йорданська, Хрестовий*. На перший погляд всі назви пов’язані з концептом християнства. Однак мотиваційні принципи цих номінацій різні. Якщо присвоєння назви *Вифліємська* офіційно пов’язують із назвою міста *Вифлієм*, то вулиця *Йорданська* названа за близькістю до *Йорданського озера* і пов’язана з християнським символом опосередковано, а провулок *Хрестовий* походить від історичної назви місцевості *Хрести*.

З лінгвістичного погляду назви перейменованих географічних об’єктів не викликають особливих суперечностей стосовно мотиваційних та словотвірних принципів. Однак у суспільстві частково спостерігаються непорозуміння щодо перейменовувальних процесів соціального характеру. Несприйняття ініціатив щодо перейменувань часто породжено намаганням громадян забезпечитися від юридичних труднощів та непорозумінь, пов’язаних із документами, де зафіксовані назви. Тому важливо, що законодавством не передбачено внесення змін до правовстановлюючих документів (свідоцтва про право власності, свідоцтва про право на спадщину, договору купівлі-продажу, договору дарування тощо) у зв’язку з перейменуванням вулиць, на яких знаходиться об’єкт нерухомого майна, вони є чинними та не потребують заміни чи отримання нового правовстановлюючого документа, окрім випадків, коли це потрібно для оформлення продажу чи дарування, тощо, або за власної ініціативи [12]. Коли виникають труднощі стосовно ідентифікації об’єктів нерухомого майна, реєстрації місця проживання тощо, зацікавлений громадянин може отримати довідку про перейменування та правильність написання назв вулиць, що видаються відповідними службами кадастру.

Проблеми ідентичності назв географічних об’єктів частіше ускладнюються не перейменовувальними процесами, а внаслідок недотримання чинних правописних норм при утворенні та фіксації власних назв географічних об’єктів. Варіативність мотиваційно споріднених назв на позначення одного чи кількох об’єктів призводить до значних труднощів при ідентифікації таких назв в документальних записах. Виникнення орфографічних варіантів географічних назв має різний характер. І якщо офіційна зміна назви для громадянина зазвичай не викликає юридичних труднощів, то поява графічних варіантів назв в офіційних документах (паспортах, свідоцтвах на право власності, технічних паспортах на квартиру чи будинок тощо) породжує проблеми юридичного характеру. В базі ДП “Українське бюро лінгвістичних експертиз” НАН України зафіксовано типові запити від громадян щодо підтвердження ідентичності документальних записів урбанонімів на позначення одного географічного об’єкта, розбіжності між записами яких спричинені 1) міжмовною інтерференцією в ситуації контактного білінгвізму та сплутуванням *и/і* або *е/є* в мотиваційних основах: а) відапелятивних – вул. *Лісна/Лісова*; вул. *Златопільська/Золотопільська/Златопольська*; вул. *Весняна/Весіння*; б) відантропонімних назв на честь відомих осіб (ускладнено також тим, що інколи

прецедентні прізвища відомих осіб з погляду українського правопису є ненормативними) – вул. *Подвойного/Подвійного/Підвійного*; вул. *Драгомирова/Драгомірова*; вул. *Коперника/Коперніка*; вул. *Ольгинська/Ольгінська*; вул. *Серова/Серова*, вул. *Плеханова/Плеханова*; вул. *Щусева/Щусєва*;
2) застосуванням етимологічного принципу при міжмовних перетвореннях назви з наступною фіксацією адаптованого іншомовного варіанта: вул. *Докторська/Лікарська*; вул. *Будівельна/Строїтельна*; вул. *Новобудівна/Новостройна*; 3) змішуванням етимологічно споріднених афіксів: вул. *Золотоустівська/Золотоустовська*; вул. *Путивлівська/Путивлевська*;
4) словотвірними та правописними особливостями творення прикметникових назв: а) від однієї мотиваційної основи: площа (вулиця) *Софійська/Софіївська*; вул. *Новодарницька/Новодарницька*, б) від споріднених мотиваційних основ: вул. *Машинобудівельна/Машинобудівна*; вул. *Метробудівська/Метробудівельна*; вул. *Некрасівська/Некрасова*; 5) змішування відтопонімних та відантропонімних топонімів: провулок *Золочівський/Золочевський/Золочевського*; б) виникненням граматичних варіантів через а) неврахування знакової функції оніма: вул. *9-те Травня/9-го Травня/Дев'ятого Травня*; проспект *16 липня/16-го липня*; б) відхилення від правил і принципів відмінювання прізвищ: вул. *Макаренка/Макаренко*; вул. *маршала Рибалко/маршала Рибалка*; в) виникнення або ігнорування явищ подвоєння в усному мовленні з наступним перенесенням у документи: вул. *Баговутівська/Багговутівська*; вул. *Усурійська/Уссурійська*. Серед таких випадків трапляється, коли граматично неправильний варіант назви є первісним, що зафіксовано у відповідних розпорядженнях місцевих рад “Про найменування нових вулиць”, “Про найменування та перейменування вулиць і площ” тощо. Зокрема, з 1999 по 2012 роки вулиця в Печерському районі м. Києва носила назву *Михайла Драгомирова*, 15 березня 2012 року назва уточнена на Михайла Драгомирова [8], що відповідає чинному правопису. На жаль, правописна неврегульованість частково є ознакою сучасних перейменувань. Зокрема, перейменування назви області з Дніпропетровської на Січеславську викликає небезпідставні дискусії в колах лінгвістів стосовно правопису назви *Січеслав (Січеславська)*. Адже, зважаючи на мотиваційну основу та керуючись чинним українським правописом (параграф 25 (окрім винятків)), на літературну нормативність претендує графічний варіант *Січослав (Січославська)*. Правописні суперечності можуть призвести до варіативності записів назви, що переводять граматичні проблеми в юридичну площину. А прецеденти, коли назви, які за лінгвістичними критеріями є спорідненими, але фактично позначають різні топонімні об'єкти можуть стати предметом для різного роду маніпуляцій та юридичних непорозумінь, порівняймо вул. *Дегтярна* (Подільський район) і вул. *Дегтярівська* (Шевченківський район) в м. Києві; вул. *Ручайна* і провулок *Струмковий* в м. Кропивницький тощо.

Висновки. Стратегія перейменувальних процесів та нових найменувань має керуватися не тільки соціологічними аспектами та мовленнєвими особливостями функціонування назви, визначати мотиваційне підґрунтя номінації та передбачати дотримання літературних норм, але й враховувати мовне й ономастичне довілля та низку чинників позамовного характеру.

Мовне планування в топонімії є ефективним засобом для унормування національної онімної системи. Ураховуючи те, що топонімікон є складником лінгвістичного ландшафту і маркером національно-мовних кордонів, принциповими критеріями в процесах найменування та перейменування є врахування

соціолінгвістичних та еколінгвістичних аспектів назв географічних об'єктів. Правописні та мотиваційно-словотвірні рекомендації лінгвістів допоможуть уникати проблем щодо функціонування власної назви як юридичного знака, зокрема, на позначення місця розташування об'єктів нерухомості. Інноваційні підходи в перейменовувальних процесах, насамперед повернення українських історичних назв та номінація на честь відомих українських діячів, є також важливим ідеологічним чинником впливу на мовну та національну свідомість суспільства.

Перспективи використання результатів дослідження. Результати нашого дослідження можуть бути використані в подальших наукових студіях із соціономастики та мовної політики, для укладення навчальних спецкурсів з ономастики, а також є теоретичним підґрунтям для фахівців топонімічних комісій при органах державної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алфавітний покажчик нових і старих найменувань населених пунктів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://static.rada.gov.ua/zakon/new/NEWSAIT/ADM/zmist.html> [Дата звернення: 28 березня 2019]
2. *Волянюк І.* Соціолінгвістичні проблеми в ономастиці (на матеріалі ойконімії Північної Тернопільщини ХХ ст. / І. Волянюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 1(27). – Тернопіль, 2017. – С. 88–91.
3. *Ковтюх С.* Соціономастичні аспекти перейменовувальних процесів в Україні / С. Ковтюх // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 1(27). – Тернопіль, 2017. – С. 160–165.
4. *Короленко Б.* Декомунізація назв населених пунктів та районів України: підстави, процес, підсумки. [Електронний ресурс] / Б. Короленко, М. Майоров, І. Каретніков. – Режим доступу : <<http://www.memory.gov.ua/page/dekomunizatsiya-nazv-naselenikh-punktiv-ta-raioniv-ukraini-pidstavi-protses-pidsumki> [Дата звернення: 5 квітня 2019].
5. *Кравченко Л.* Перейменування вулиць і провулків у Романівському районі Житомирської області / Л. Кравченко, Ю. Романюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 1(27). – Тернопіль, 2017. – С. 184–189.
6. *Лучик В.* Принципи й критерії номінації та відновлення історичних назв в топонімії України / В. Лучик // Українська мова. – 2009. – № 4. – С. 28–33.
7. *Масенко Л.* Зараз або ніколи! Першочергові завдання мовного планування. [Електронний ресурс] / Л. Масенко, О. Шевчук-Клюжева. – Режим доступу : <<http://language-policy.info/2015/12/zaraz-abo-nikoly-pershocherhovi-zavdannya-movnoho-planuvannya/#more-2245> [Дата звернення: 23 березня 2019].
8. Про внесення змін до рішення Київської міської ради” від 17.06.99 № 297/398 “Про найменування нової вулиці”: Рішення Київської міської ради від 15 березня 2012 року № 204/7541 // Хрещатик. – 2012. – № 47 (4067). – 4 квітня. – С. 6.
9. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки : ЗУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19> [Дата звернення: 21 березня 2019].

10. Про функціонування української мови як державної : Проект ЗУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61994 [Дата звернення: 21 березня 2019].

11. Усе, що ви хотіли дізнатися про декомунізацію. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.memory.gov.ua/news/faq-use-shcho-vi-khotili-diznatisya-pro-dekomunizatsiyu> [Дата звернення: 28 березня 2019].

12. Чи потрібно змінювати документи при перейменуванні вулиці? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://kyivcity.gov.ua/mistobuduvannia_ta_zemelni_diliani/pereimenuvannia_vulyts [Дата звернення: 28 березня 2019].

13. Шульган О. Ойконімія України ХХ століття (еко- та соціолінгвістичні аспекти) : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук / О. Шульган. – Запоріжжя, 2017. – 20 с.

REFERENCES

1. *Alfavitnyi pokazhchyk novykh i starykh naimenuvan naselenykh punktiv*. Retrieved from <<http://static.rada.gov.ua/zakon/new/NEWSAIT/ADM/zmist.html> [Data zvernennia: 28 bereznia 2019]

2. Volianiuk, I. (2017). Sotsiolinhvistychni problemy v onomastytsi (na materialii oikonimii Pivnichnoi Ternopilshchyny KhKh st. In: *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka, 1(27)*. Ternopil, 88–91.

3. Kovtiukh, S. (2017). Sotsioonomastychni aspekty pereimenuvalnykh protsesiv v Ukraini. In: *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka, 1(27)*. Ternopil, 160–165.

4. Korolenko, B., Maiorov, M., Karetnikov, I. *Dekomunizatsiia nazv naselenykh punktiv ta raioniv Ukrainy: pidstavy, protses, pidsumky*. Retrieved from <<http://www.memory.gov.ua/page/dekomunizatsiya-nazv-naselenikh-punktiv-ta-raioniv-ukraini-pidstavi-protses-pidsumki> [Data zvernennia: 5 kvitnia 2019].

5. Kravchenko, L., Romaniuk, Iu. (2017). Pereimenuvannia vulyts i provulktiv u Romanivskomu raioni Zhytomyrskoi oblasti. In: *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka, 1(27)*. Ternopil, 184–189.

6. Luchyk V. (2009). Pryntsypy y kryterii nominatsii ta vidnovlennia istorychnykh nazv v toponimii Ukrainy. In: *Ukrainska mova, № 4*, 28–33.

7. Masenko, L., Shevchuk-Kliuzheva, O. *Zaraz abo nikoly! Pershocherhovi zavdannia movnoho planuvannia*. Retrieved from <<http://language-policy.info/2015/12/zaraz-abo-nikoly-pershocherhovi-zavdannya-movnoho-planuvannya/#more-2245> [Data zvernennia: 23 bereznia 2019].

8. *Pro vnesennia zmin do rishennia Kyivskoi miskoi rady vid 17.06.99 № 297/398 Pro naimenuvannia novoi vulytsi: Rishennia Kyivskoi miskoi rady vid 15 bereznia 2012 roku № 204/7541/*. (2012). In: *Khreshchatyk, № 47* (4067), 4 kvitnia, 6.

9. *Pro zasudzhenia komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsystskoho) totalitarnykh rezhymiv v Ukraini ta zaboronu propahandy yikhnoi symboliky: ZU*. Retrieved from <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19> [Data zvernennia: 21 bereznia 2019].

10. *Pro funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi: Proekt ZU*. Retrieved

from <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61994 [Data zvernennia: 21 bereznia 2019].

11. *Use, shcho vy khotily diznatisia pro dekomunizatsiiu*. Retrieved from <<http://www.memory.gov.ua/news/faq-use-shcho-vi-khotili-diznatisya-pro-ekomunizatsiyu> [Data zvernennia: 28 bereznia 2019].

12. *Chy potribno zminiuvaty dokumenty pry pereimenuvanni vulytsi?* Retrieved from <https://kyivcity.gov.ua/mistobuduvannia_ta_zemelni_dilianky/pereimenuvannia_vulyts [Data zvernennia: 28 bereznia 2019].

13. Shulhan, O. (2017). *Oikonimiia Ukrainy KhKh stolittia (eko- ta sotsiolinhvistychni aspekty): avtoref. dys. na zdobuttia naukovoho stupenia kand. filol. nauk.* – Zaporizhzhia.

*Стаття надійшла до редколегії 20. 04. 2019
прийнята до друку 10. 06. 2019*

INNOVATIVE PHENOMENONS IN THE MODERN UKRAINIAN TOPONIMICON: BETWEEN PRACTICE AND THE LAW

Oksana Mykhalchuk

*O. O. Potebnya Institute of Linguistics,
Languages of Ukraine Department,
4, Hrushevsky Str., Kyiv, Ukraine, 01001,
phone (044) 279 02 27
okmyx@ukr.net*

National onomasticon is a linguistic and cultural value, a national heritage. In the language and information space innovative phenomenons lead to changes even in the coordinates of such traditionally stable vocabulary classes as toponyms. In the article sociological aspects of modern Ukrainian toponymy are considered in view of the dynamics of language and political processes. We outlined the main vectors of modern language planning in the field of own names of geographical objects. Particular attention is paid to analyzing the legislative aspects of renaming processes, questions about identity and standardizing of own names. Considerable attention is paid to the peculiarities of the renaming processes in modern Ukrainian toponymy and their influence on the social and legal functions of onyms. This approach also requires an analysis of the nomination principles. Among the most common types of modern renaming is the return of old historical names, if this is not contrary to the law, or the motivation of the names of historical places on the principle of metonymy or geographical proximity. It is noted that the modern nomination of geographical objects requires careful cooperation between linguists, historians, legislators and the public. The article also raises problems of functioning of the name as a legal sign, which are complicated more often not as a result of renaming, but because of non-compliance with the spelling rules when completing the documents. Emphasis is placed on the significance of the toponym as an element of the linguistic landscape, which affects the linguistic and social consciousness of the citizens. It is concluded that the strategy of renaming processes and new names should be guided not only with sociological aspects and principles of the functioning of the name, determine the motivational basis of the nomination and provide for observance of literary norms, but also take into account the language and onomastic environment and a number of extra-language factors. The results of our research are a theoretical basis for specialists of toponymic commissions attached to public authorities

Keywords: name, toponym, language planning, renaming, legislation.